

מאוצרות הפרשה

ישראל, שכולם יראו שאפילו דומם שומע בקול ה' ואילו כלל ישראל ממרים את פי ה', לכן הכה את הסלע והרי גם בני ישראל שומעים כאשר מוכים אותם. נמצא שמושה רבינו מסר את נפשו פעם נוספת עבור כלל ישראל, שקיבל על עצמו עונש כבד כדי להוריד קיטרוג מכלל ישראל. ולפי"ז אפשר להסביר, הנה אנו מתפללים בתפילות גשם "על הסלע הקדוש ויצאו מים בצדקו חון חשרת מים", ולכאורה זה היה חטא של משה ואיזה זכות יש כאן לבקש מים? ויש מפרשים שהכוונה לפעם אחרת בפרשת בשלח ששם כן נצטוו להכות, אך עדיין צריך ביאור מה הזכות במעשה הזה? אבל לפי הנ"ל מובן, שבמעשה אצלנו היה כאן מסירות נפש מצד משה עבור כלל ישראל, ובזכות הצידקות של משה מבקשים משהי"ת שיתן לנו מים. (שמחת חיים)

ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבנו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל (כ, כט) ופרש"י כל בית ישראל – האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו. בעידנא דחדוותא אמר רבנו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל: אהרן הכהן ע"ה הרי עשה את המלאכה של שלום בית במדבר, על מה רבו? הרי לא היה חסר להם מאומה: אוכל ירד מהשמים, בגדים היו להם, הכל היה לא חסר דבר, ואם כן על מה הם רבו עד שהיה צריך את אהרן הכהן להשלים ביניהם? כנראה שתמיד המריבות הם על פכים קטנים, הוא רוצה שהבענקעל (הכסא) יעמוד כאן, והיא טוענת שהכסא יעמוד דווקא שם, ואהרן הכהן היה עובד קשה על עסקי תנור וכיריים. (מאורי הפריע)

וידבר העם באלוקים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים (כא, ה)

יש לתמונה מה פשר התלונה והרי היה להם את המן עם כל הטעמים?! אלא מפרש רבינו בחיי שישראל ראו שאצל אומות העולם יש להם מזון מוכן לימים רבים, ואילו הם צריכים כל יום לקבל מחדש, וגם המן גילה את מצבם הרוחני, ורצו להיות ככל הגוים לחיות על פי הטבע, ולכן העונש היה "וישלח ה' בעם את הנחשים" ויש לדקדק מדוע נכתב נחשים עם תוספת האות ה"א שפירושו הנחשים הידועים?! אלא לפי שבמדבר בדרך הטבע יש נחשים, ורק הקב"ה סילק אותם מהם בדרך נס על ידי עניי הכבוד, וכאן כיון שהתלוננו שרוצים לחיות על"פ הטבע, לפיכך החזיר להם את הנחשים שכבר קיימים במדבר.

והאמת היא שדבר זה שצריך אוכל כל יום זהו מעלה שעל ידי כך האדם קשור ותלוי כל הזמן עם הבורא עולם, וכן מצינו לגבי יעקב שביקש "אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנוכי הולך, ונתן לי לחם לאכול" ואיתא במדרש, על הכל ה' נענה לו חוץ מלחם לאכול, משום שבכך ישאר אצלו המצב שצריך כל הזמן לבקש, וכך יהיה כל הזמן בקשר עם הקב"ה.

והנה בסוף כלל ישראל באו ואמרו "חטאנו כי דברנו בהשם ובך", אמר השי"ת למשה "עשה לך שרף ושים אותו על נס" ואמרו רבותינו שבזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים. והמכוון בזה הוא שלחיות תלוי בהקב"ה ולבקש ממנו תדיר זהו מעלה גדולה, ולא לרצות לחיות כמו אומות העולם בדרך הטבע. ולפיכך נעשה ענין זה דוקא על ידי נחש שיגרום להם להביט כלפי מעלה, כדי שיראו שלא הנחש ממית שהרי כאן הנחש מחיה, אלא הכל בא מהשי"ת וכולנו תלויים בו. (שמחת חיים)

זאת חקת התורה וגו' (יט, א) וברש"י לפי שהשטן ואומות העולם מוניין את ישראל לומר מה המצווה הזאת לפיכך כתב בה חקת גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה. וצ"ב הרי אומות העולם שואלים שאלה של טעם ובמקום לענות להם אומרים גזירה היא מלפני. וי"ל, אומר הכת"ס, דוודאי הטעם הוא כמו שרש"י מביא לקמן לפי שחטאו בעגל ולכן תבוא האם ותקנה ציאות בנה וע"י פרה אדומה אנחנו מכפרים על העגל. אך לכאורה קשה הרי כבר נהרגו בחטא העגל כל החוטאים וא"כ מה צריך עדיין כפרה על אותו חטא? וי"ל, ע"פ הרמב"ן, שבחטא העגל נהרגו רק 3000 האנשים שחטאו בפועל, אבל אלו שלא עבדו בפועל אלא רק חשבו לעבוד לא נענשו. והנה בע"ז נענשים אף על מחשבה ואלו שחשבו עדיין לא נענשו, והם צריכים כפרה ע"י הפרה. וכעת מובן כל המהלך: אומות העולם שאלו מה צריך כפרה על חטא העגל הרי כבר נענשו כל החוטאים בעגל? והתירוץ על זה הוא שזאת גזירה שאין להרהר אחריה, היינו שבע"ז אסור להרהר ועל ההרהור באה הפרה לכפר.

ותמת שם מרים ותקבר שם (כ, א)

ה"חתם סופר" כתב דבר נורא, מדוע מרים לא נכנסה לארץ ישראל ומתה במדבר, נראה שזהו בגלל חטא הלשון שדיברה במושה, והנה על ידי מיתתה נגרם גם למשה ואהרן שלא יכנסו לארץ ישראל, שהרי בגלל מיתתה נסתלק הבאר, ולכן כלל ישראל התלוננו ואז ארע חטא מי מריבה, ושם נגזר גם על משה ואהרן למות ולא להכנס לא"י.

ומוסיף ה"חתם סופר" שזהו הטעם שהקב"ה רצה דוקא שידברו אל הסלע – ולא יכו כמו בפרשת בשלח – היות וע"י החטא של מרים יראו מה כוח הדיבור ויתוקן העוון של מרים, אך הם הכו ולא דיברו וכך לא תוקן העוון ומתו גם הם. וזהו מה שאמרו במסכת ערכין (טו:): לשון הרע הורג שלשה, המדבר – זהו מרים, והשומע – זהו אהרן, והמדובר עליו – זהו משה. (שמחת חיים)

לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשותות (כ, ה)

לכאורה תמוה הוא, שבתחלה מתלוננים ישראל על אשר אין להם תאנה, גפן ורמון, ורק אחר כך מזכירים את העדר המים לשתיה! הן דומה הדבר לאדם המחזר על הפתחים, ומתחנן: "רחמו עלי, אין לי כבוד אוז לאכול, אין לי גליות עם קצפת כל יום, אין לי גם פרוסת לחם לאכול..." אומר על כך ה"קהלת יצחק" בשם אחד המגידים: יש לפרש את הפסוק כך – "לא [על] מקום זרע ותאנה וגפן ורמון [אנו מתלוננים]" – איננו מתלוננים על שאין לנו כאן פירות משובחים. אנו מתלוננים על הדברים ההכרחיים והיסודיים – "ומים אין לשתות". (ומתוק האור)

ודברתם אל הסלע (כ, ח)

כתוב במדרש שיאמר הלכה אחת או פרק אחד וע"י זה יהיה מים. שמעתי בשם ראש ישיבת חברון רבי דוד כהן שליט"א, שדייק מהלשון "הלכה אחת או פרק אחד", שהרי מבואר שאחרי מיתת מרים לא היה מים, וא"כ משה רבנו היה אבל והיה אסור לו ללמוד תורה, והיה מותר לו רק הלכות אבילות, ולכן כתוב אז **פרק אחד** זה פרק אלו מגלחין, או הלכה אחת זה הלכות אבילות, זה בא ללמד אותנו שאנו צריכים תמיד לעשות, כמה שאפשר, אפילו הקצת הזה מה שיכולים. (מדשן ביתך)

ויך את הסלע במטהו פעמים (כ, יא) כבר הקשו איך זה שמושה שינה מצינו השי"ת, ובמקום לדבר אל הסלע הוא היכה? יש מבארים שמושה חשש מאוד שאם הוא ידבר והסלע יתן מים יהיה קטרוג על כלל

זיגבה ליבו' – לטובת הזולת

ונצקק אל ה' וישמע קלנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים והנה אנחנו בקדש עיר קצה גבולך (כ', ט"ז) ופרש"י: "מלאך - זה משה, מכאן שהנביאים קרואים מלאכים". לכאורה, עלינו להבין: הלא את הדברים האמורים בפסוקנו שלח משה רבינו עצמו לומר למלך אדום! וכיצד יתכן שמשה, העניו מכל אדם, תיאר את עצמו כ'מלאך' והתהדר במעלה זו? את התשובה נבין על פי המעשה הבא: ביום מן הימים נודע לגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל על אשה שהתאלמנה מבעלה בגיל צעיר, בעודה מטופלת בשבעה יתומים רכים. דאגות כלכליות – לא העיבו על ליבה של האלמנה כי הוריה היו בעלי אמצעים. אולם הצער והכאב אכלו בה בכל פה וגרמו לה לשקוע בדכאון ובדכדוך, שהשפיעו על תפקודה, וגם הקרינו על הילדים הרכים, עד שהחלו גם הם שוקעים אט אט אל אותו בור שחור של צער ויגון.

מששמע זאת רבי שלמה זלמן, קם ועשה מעשה. הוא התקשר בעצמו אל האלמנה, הזדהה בשמו: 'שלמה זלמן אויערבך מירושלים', ולאחר מכן שוחח עמה במשך דקות ארוכות וחזק את ליבה, תוך שהוא מספר לה על אחותו שהתאלמנה אף היא בגיל צעיר, אולם בזכות התחזקותה באמונה ובבטחון זכתה לבנים תלמידי חכמים ולדורות ישרים ומבורכים. "התחזקי נא, למענך ולמען ילדייך הזקוקים לדמות שמחה ואיתנה שתלווה את צמיחתם הרוחנית!" הטעים הגאון, ולאחר מכן ביקש לשוחח עם כל אחד מהילדים...

בזה אחר זה ניגשו שבעת היתומים הרכים אל הטלפון, ורבי שלמה זלמן שוחח עם כל אחד מהם באריכות, התעניין בשלומו ובמעשיו, חיזקו ועודדו, ולסיום לא שכח לציין: "אל תשכח לספר מחר לחברייך, שהרב שלמה זלמן אויערבך מירושלים התקשר אליך אתמול!"...

הנה לנו דוגמת מופת לגדול בישראל, אשר ענוותנותו היתה מן המפורסמות, אולם בכל זאת, כאשר נחוץ היה להשתמש בשמו המפורסם כדי להטיב עם הזולת ולהרנין לב אלמנה ויתומים – לא היסס לרגע מלעשות זאת... ומכאן תשובה לשאלתנו:

אמנם משה רבינו היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, אולם כאשר נחוץ היה להשתמש בקורטוב של גאווה בפני מלך אדום, כדי להטיל עליו אימה לטובתו של עם ישראל – הוא לא היסס מלכנות את עצמו בתואר 'מלאך', על אף שהתייחסות עצמית זו עמדה בסתירה למעלת ענוותנותו... (ללמדך' מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

תכשיט שנקנה בחנות אחת, וניתן לתיקון בטעות בחנות סמוכה, האם חייב בתשלום התיקון?

שאלה: נשאלתי מאברך ששלח את רעייתו בערב חג השבועות לקנות תכשיט בעבורה לכבוד החג מחנות מסוימת ברחוב רבי עקיבא בב"ב, והלכה האשה וקנתה תכשיט מחנות סמוכה בהיותה סבורה שזו החנות אליה התכוון בעלה, ולאחר החג נשבר התכשיט והאשה ביקשה מבעלה שבחזרתו מהכולל יכניס את התכשיט לתיקון בחנות התכשיטים, והבעל שהיה סבור שהתכשיט נקנה בחנות שדובר עליה הלך לאותה החנות ונתן אותה למוכרת חדשה שהיתה באותה עת בחנות וביקש לתקנו במסגרת האחריות.

אלא שלאחר כמה ימים כשבא לבקש את התכשיט, קיבלה את פניו בעלת החנות ואמרה לו שהיא מבקשת תשלום מלא בעבור התיקון, וכשטען לה שהתכשיט נקנה כאן וחלה על החנות אחריות לתקנו, אמרה בעלת החנות שתכשיט זה לא נקנה אצלם, וכבר כששלחה את התכשיט לתיקון רשמה עליו שהתכשיט לא נקנה בחנות שלה.

עד מהרה התבררה הטעות שהתכשיט אכן נקנה בחנות סמוכה, אך לטענתו של הבעל הוא אינו מחוייב בתשלום שכן משזיהתה בעלת החנות שהתכשיט הנ"ל לא נקנה אצלם לא היתה אמורה לשלוח את התכשיט לתיקון, אך בעלת החנות טוענת לעומתו, שבכל אופן לא יכל לתקן זאת בחינם בחנות הסמוכה כיון שדוקא בחנות שלהם שנחשבת ליוקרתית יש אחריות על התכשיטים אבל החנות הזולה הסמוכה כלל לא נותנת אחריות על תכשיטיה, ואולם הוא טוען שכלל לא היה מתקן במחיר כזה כיון שעלות התיקון היא כמחצית מעלות התכשיט.

ולכאן נראה שהיות וחנות התכשיטים לא היתה צריכה לשלוח את התכשיט לתיקון מאחר שהתכשיט לא נקנה בחנותם על כן אין כאן התחייבות לתשלום מצד הקונה, וכל הנידון הוא האם יש כאן חיוב מצד נהנה. ולכן אם בחנות הסמוכה הוא היה מקבל את התיקון חינם אין כאן חיוב נהנה כלל ופטור, אבל כיון שבחנות הסמוכה הוא גם היה משלם בעבור התיקון אזי לכאן עליו לשלם כמו שהיה מסכים לשלם בעבור התיקון שהרי הנהנה משלם דמי שעורים בזול וכאן לא היה מוכן לשלם את מלוא דמי התיקון אלא בערך רבע מעלות התכשיט.

אולם שאלתי לידידי הגאון רבי יעקב ריסנר שליט"א דיין בביה"ד בני ברק ואמר שכיון שדמי התיקון שדורשת החנות הם דמי תיקון סבירים שלוקחים על כך בכל מקום והוא לא היה מוכן לשלם כן כלל כיון שזהו כמחצית מדמי התכשיט נמצא א"כ שהיה משלם את התכשיט לאשפה שהרי אין שימוש בתכשיט מקולקל, ועל כן אין הוא יכול לאחוז את החבל משני קצותיו ועליו להחליט האם לשלם את מלוא דמי התיקון או להשאיר אותו בחנות שהרי בלא התיקון אין לו בו שימוש כלל.

מהיכן שמעינן שאם יכל לקבל בחינם אינו נחשב כנהנה

והנה בעיקר הדין יש לעיין דאף שחיוב נהנה הוא לפי מה שהיה מוכן לשלם, אולם מנא ליה שבמקום שבעצם היה מוכן לשלם על כך אלא שהיה יכול לקבל את הדבר בחינם ממקום אחר דג"כ אינו נחשב כנהנה.

אמנם מצינו כן בדברי הפוסקים, דבחזו"א (ב"ק ס"ז טז אות כא) מביא את דברי השיטה מקובצת בשם הרמ"ה שאם לא ידעו הבנים שהיא גזולה בשעה שהאכילין האב, הבנים פטורין אפילו לפני יאוש, וביאר החזו"א שהטעם הוא דכיון שהם סבורין דשל אביהם היא הרי הם אנוסים ואינם חייבים אלא מדין נהנה וכיון שאביהם מפרנס לא נהנו כלום דבלא"ה היה מפרנס.

ובענין הזה סיפר לי הרב רייסנר שהיה אצלם בבית דין דין תורה בזוג ששכר דירה לשלוש שנים, ואחר שלוש שנים התבקשו לעזוב את הדירה לפי החוזה, אך הם המשיכו לגור בה תקופה ארוכה והתברר שבתום שלוש השנים התגרש הזוג ונשארו לגור עם הילדים בבית עם כל הציוד באופן זה שהבעל היה מתגורר עם הילדים חצי שבוע והאשה חצי שבוע, וכשהתבקשה האשה לשלם אמרה שהבעל ישלם, וכשפנו לבעל אמר שיפנו לאשה. ופסק בית הדין דכיון שכל הדיון כאן הוא מדין נהנה כדן הדר בחצר חבירו שלא ברשות על כן לא נהנתה כאן האשה כלל כיון שהאיש מחויב לשלם דמי 'מדור' לאשה, ועל כן נחשב שהאשה גרה אצל הבעל במה שממילא היה מחוייב לה ומחוייב הבעל במלוא דמי השכירות. (רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א, שיעורי ליל שבת)

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות קינדיל-כהן (גני הדר) להכנס הבנים הנכדים לעול תורה ומצוות משפחת הרב פייר לנשואי הבן

משפחת מוזס להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחת גודינגר להולדת הבן משפחת ברודנר להכנס הבן לעול תורה ומצוות

משפחות רוזנטל-קמינסקי להולדת הבן הנכד משפחת דיין לנשואי הבן **גני הדר:** משפחות מאינץ-בלט לנשואי הבת

משפחת רשד לנשואי הבן משפחות גוטליב-גוז (מרכז העיר) לנשואי הבן הנכד משפחת מינקוביץ לנשואי הבן

משפחת לאופר לנשואי הבן משפחות טננבוים לנשואי הבת הנכדה משפחת אייל להולדת הבן משפחת רוזן להולדת הבן